

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 15.07.2004
COM(2004)431 galīgā redakcija

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS PADOMEI UN EIROPAS PARLAMENTAM

Par Natura 2000 finansēšanu

{SEK(2004)770}

{SEK(2004)771}

SATURS

1.	Ievads.....	3
2.	Natura 2000	4
2.1.	Natura 2000 tīkls – pašreizējais stāvoklis un turpmākā virzība	4
2.2.	Natura 2000 apsaimniekošana – ieguvumi un izmaksas	5
3.	Kopienas līdzfinansējuma struktūras veidošana.....	6
3.1.	Kopienas līdzfinansējums Natura 2000 tīklam – juridiskais pamats.....	7
3.2.	ES finansējuma instrumenti – pašreizējais līdzfinansējums	7
4.	Secinājumi un nākamie soļi	8

1. IEVADS

Eiropas Padomes tikšanās laikā Gēteborgā 2001. gada jūnijā¹ Eiropas valstu valsts un valdību vadītāji apņēma lēmumu līdz 2010. gadam apturēt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos Eiropas Savienībā. Natura 2000 aizsargāto teritoriju tīkls, ko veido saskaņā ar Kopienas direktīvām par putniem un biotopiem noteiktās vietas, ir galvenais pīlārs Kopienas darbībai bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā. Tam ir galvenā loma Gēteborgā veiktās apņemšanās īstenošanā.

Par spīti bioloģiskās daudzveidības nozīmei sabiedrībā un spēcīgajiem ekonomiskajiem argumentiem par labu dabas aizsardzībai, ES un dalībvalstu līmenī veiktie pasākumi ir bijuši nepietiekami. Eiropas bioloģiskās daudzveidības vispārējais stāvoklis ir slikts, un kopējā tendence ir vērsta uz turpmāku pasliktināšanos². Eiropas Vides aģentūras Trešajā vides novērtējumā³ (2003) konstatēts, ka „*svarīgas ekosistēmas joprojām ir apdraudētas*”, bet „*sugu populācijas tendences ir jauktas – dažas agrāk ļoti apdraudētas sugas sāk atkopties, turpretī citas satraucošā ātrumā turpina samazināties [un] samazināšanās šobrīd ir jūtama arī attiecībā uz iepriekš izplatītām sugām.*” Kopiena ir atzinusi, ka bioloģiskās dažādības aizsardzība ir ne tikai izvēles iespēja; drīzāk tā ir izšķiroša ilgtspējīgas attīstības sastāvdaļa. Valstu un valdību vadītāju Gēteborgā veiktā apņemšanās apturēt ES bioloģiskās daudzveidības lejupslīdi līdz 2010. gadam ir atzīta par ES Ilgtspējīgās attīstības stratēģijas⁴ svarīgu elementu un detalizētāk izstrādāta Sestajā Kopienas vides rīcības programmā (2002.-2012. gadam)⁵, kas paredz dabu un bioloģisko daudzveidību kā vienu no četrām darbības prioritātēm. Galvenie pasākumi, ko nosaka Sestā Kopienas vides rīcības programma, ietver Kopienas bioloģiskās daudzveidības stratēģijas⁶ un Rīcības plānu⁷ īstenošanu, ietverot pilnīgu dabas direktīvu⁸ īstenošanu un jo īpaši aizsargājamo teritoriju tīkla, Natura 2000 tīkla⁹, izveidi. Tam turpmāk nepieciešama Kopienas palīdzība finansiāla atbalsta veidā, lai veicinātu šo teritoriju ilgtspējīgu izmantošanu un pārvaldību.

Direktīva par biotopiem (92/43/EEK) arī skar jautājumu par Kopienas līdzfinansējumu Natura 2000. Vienā no izklāstiem atzīts, ka „*to pasākumu pieņemšana, kas paredzēti, lai*

¹ Gēteborgas Eiropas Padomes prezidentūras secinājumi, 2001. gada 15. un 16. jūnijs.

² Eiropas Vide, Dobris novērtējums. 1999. Eiropas Vides aģentūra. 29. nodaļa.

³ Eiropas Trešais vides novērtējums. Vides novērtējuma ziņojums Nr. 10. Eiropas Vides aģentūra. 2003. 11. nodaļa.

⁴ Komisijas paziņojums. Ilgtspējīga Eiropa labākai pasaulei: Eiropas Savienības stratēģija ilgtspējīgai attīstībai. KOM(2001)264 galīgais.

⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmums Nr. 1600/2002/EK, ar ko nosaka Sesto Kopienas vides rīcības programmu (OV L242, 10.9.2002., 1. lpp).

⁶ KOM(1998)42 galīgais.

⁷ KOM(2001)162 galīgais, I-V sējums.

⁸ Padomes Direktīva 79/409/EEK par savvaļas putnu aizsardzību (OV Nr. L 103, 25.4.1979., 1. lpp) un Padomes 1992. gada 21. maija Direktīva 92/43/EEK par dabisko biotopu un savvaļas faunas un floras aizsardzību (OV Nr. L 206, 22.07.1992., 7. lpp), kurā grozījumi izdarīti ar Padomes 1997. gada 27. oktobra Direktīvu 7/62/EK, pieskaņojoties zinātnes un tehnikas progresā Direktīvai 92/43/EEK (OV Nr. L 305, 08/11/1997., 42. lpp).

⁹ „...ievieš tīklu Natura 2000 un visus instrumentus, kas vajadzīgi tehniskā un finansiālā ziņā, kā arī pasākumus, kas nepieciešami pilnīgam tā īstenojumam un tam, lai ārpus apgabaliem, uz ko attiecas *Natura 2000*, aizsargātu saskaņā ar direktīvām “dzīvotnes” un “putni”, un „atbalstītu tīkla *Natura 2000* paplašināšanu, aptverot kandidātvalstis.” Lēmuma Nr. 1600/2002/EK 6. panta 2. punkta a) apakšpunkts, ar ko nosaka Sesto Vides rīcības programmu.

veicinātu Kopienā nozīmīgu prioritāru dabisko biotopu un prioritāru sugu aizsardzību, ir visu dalībvalstu kopēja atbildība; tā kā tomēr tas var radīt pārmērīgi lielu finansiālu apgrūtinājumu dažām dalībvalstīm, ņemot vērā, no vienas puses, šādu biotopu un sugu nevienmērīgo izplatību Kopienā” un „principu – “piesārņotājs maksā” – šajā īpašajā dabas aizsardzības gadījumā iespējams piemērot tikai daļēji”, “tādēļ panākta vienošanās, ka šajā ārkārtas gadījumā jāparedz Kopienas līdzfinansējums, ko piešķir to resursu ietvaros, kas pieejami saskaņā ar Kopienas lēmumiem;...”. Direktīvas 8. pants paredz Kopienas līdzfinansējumu tīklam (II pielikums).

Jautājums par atbilstošu Kopienas finansiālo atbalstu Natura 2000 tīkla īstenošanai ticis izskatīts gan Padomes, gan Parlamenta rezolūcijās. Gatavojot atbildi uz šīm prasībām, Komisijai palīdzēja ekspertu grupa, kurā bija dalībvalstu pārstāvji un dažādas ieinteresētās puses. Grupas ziņojums, kas iesniegts Komisijai 2002. gada decembrī¹⁰, noteica Natura 2000 finansiālo vajadzību apmēru un pārskatīja Kopienas līdzšinējo pieredzi finansējuma sniegšanā, kā arī konstatēja un apsprieda izvēles iespējas Kopienas līdzfinansējumam šim tīklam nākotnē. Komisijas nākamais solis pēc ziņojuma saņemšanas bija anketas nosūtīšana ES-15 un jaunajām dalībvalstīm ar mērķi saņemt detalizētāku informāciju par iespējamām izmaksām.

2. NATURA 2000

2.1. Natura 2000 tīkls – pašreizējais stāvoklis un turpmākā virzība

Natura 2000 ir Eiropas ekoloģisko teritoriju tīkls, kas izveidots saskaņā ar Direktīvu par biotopiem. Natura 2000 tīkla izveidē nozīmīgs progress panākts, dalībvalstīm nosakot vairāk nekā 18 000 šādas teritorijas. Šobrīd tīkls aptver 63,7 miljonus hektāru lielu teritoriju, tostarp ievērojamu jūras teritoriju 7,7 miljonu hektāru platībā, savukārt tīkla sauszemes daļa (aptuveni 56 miljoni hektāru) veido aptuveni 17,5% no ES sauszemes teritorijas. Šobrīd, kad tīkls ir gandrīz gatavs, ir nepieciešams pievērst vairāk uzmanības šo teritoriju aktīvai apsaimniekošanai, lai nodrošinātu ilgtermiņa saglabāšanu un tīkla ekonomisko un sociālo mērķu sasniegšanu. Tas savukārt rada jautājumu par to, kā rast pietiekamu finansējumu visos līmeņos, lai nodrošinātu, ka Natura 2000 kļūst par dinamisku ES bioloģiskās daudzveidības stratēģijas daļu. Investīcijas, kas veicina šo teritoriju ilgspējīgu izmantošanu un to pieejamību apmeklētājiem, ir īpaši svarīgas, lai īstenotu tīkla potenciālu sniegt ieguldījumu vietējās tautsaimniecības attīstībā.

Natura 2000 tīkla izveide ir nozīmīgs sasniegums. Ļoti svarīgi ir apzināties, ka direktīvas par biotopiem noteiktajam izveides procesam tuvojoties noslēgumam, vairāk uzmanības jāpievērš teritoriju apsaimniekošanai. Apsaimniekošanas plānu izstrāde jau sākusies lielākajā daļā dalībvalstu, un nākamajos divos līdz trīs gados tai jābūt pabeigtai. Šo plānu īstenošana nepārprotami izvirza jautājumu par finansiālo un citu nepieciešamo resursu pieejamību.

---

¹⁰ Pieejams internetā http://europa.eu.int/comm/environment/nature/natura_articles.htm

2.2. Natura 2000 apsaimniekošana – ieguvumi un izmaksas

2.2.1. *Finansiālās vajadzības*

Direktīvas par biotopiem noteikumi skaidri pauž, ka dalībvalstis ir atbildīgas par Natura 2000 teritoriju apsaimniekošanu. Praksē daudzās dalībvalstīs šī atbildība ir deleģēta valsts vai reģionālajām dabas aizsardzības aģentūrām vai federālu zemju gadījumā tā var tikt definēta kā reģionālo varas iestāžu atbildība.

Natura 2000 tīkla finansiālās vajadzības attiecas uz plašu pasākumu spektru, kas nepieciešami, lai nodrošinātu šo teritoriju saglabāšanas efektīvu pārvaldi. Tie arī aptver pasākumus, kas veicina šo teritoriju izmantošanu un pieejamību sabiedrībai veidos, kas savienojami ar dabas aizsardzības mērķiem. Šie pasākumi var attiekties uz vienreizējām investīcijām, tostarp zemes iegādi vai izpostītu biotopu vai to raksturīgu iezīmju atjaunošanu, vai arī tie var ietvert darbības ilgākos laika posmos, tostarp regulāru un aktīvu veģētācijas un citu teritorijas iezīmju apsaimniekošanu un teritorijas vai sugu novērošanu. Tie var tieši attiekties uz darbībām dabā vai arī ietvert teritorijas apsaimniekošanu plašākā nozīmē, izglītojošus un sapratni veicinošus pasākumus, kas nodrošina, ka šīs teritorijas un to īpašās iezīmes tiek pasargātas no dažādām vietēja rakstura un arī stratēģiskākām ietekmēm. Detalizēts to pasākumu un darbību saraksts, kas vajadzīgi Natura 2000 tīkla izveidei un apsaimniekošanai, sniegts 3. pielikumā. Nepieciešamo darbību veidi iedalās četrās plašās kategorijās. Šī kategorizācija ir lietderīga sekojošajā diskusijā par izmaksām un tiesībām uz finansējumu.

2.2.2. *Natura 2000 tīkla izmaksu novērtējums*

Natura 2000 tīkla izveide ir izraisījusi izmaksu pieaugumu dažādās grupās. Ja tiek ierobežotas attīstības tiesības, zemes cenas var samazināties (lai gan kaimiņu rajonos zemes cenas var pieaugt). Natura 2000 var uzlikt ierobežojumus lauksaimnieciskajai darbībai un zvejniecībai, un konstatēts, ka tas rada problēmas transporta un celtniecības sektoros. Natura 2000 teritorijās arī tiek ietekmēta izrakteņu ieguve un mežsaimniecība, vai nu ar darbības ierobežojumiem, vai papildu izmaksu radīšanu saistībā ar izmaiņām veidā, kā norisinās šīs darbības. Var rasties nepieciešamība valstij atpirkt kalnrūpniecības un/vai izrakteņu ieguves tiesības, savukārt meža īpašniekiem var būt maksājama kompensācija par nesaņemtiem ienākumiem. Ņemot vērā to, ka tīkls ir plašs un aptver aptuveni 60 miljonus hektāru un aptuveni 17,5% no ES-15 teritorijas, nav pārsteidzoši, ka gaidāmās izmaksas ir būtiskas. 8. pielikumā sniegtajā analizē šīs izmaksas nav ņemtas vērā, izņemot gadījumus, kad tās tiek uzskatītas par daļu no Natura 2000 tīkla apsaimniekošanas izmaksām.

Sagatavojot tālāk minētos izmaksu aprēķinus, Komisija balstījās uz ekspertu darba grupas ziņojumu un dalībvalstu aizpildīto anketu. Atbildes uz anketas jautājumiem ļauj secināt, ka ES-15 gada izmaksas ir 3,4 miljardi eiro. Šis skaitlis tika ekstrapolēts, lai aprēķinātu izmaksas 10 kandidātvalstīm, un rezultātā kopīgās izmaksas ES-10 sasniedza no 0,63 miljardiem eiro līdz 1,06 miljardiem eiro gadā, kopīgajam izmaksu aprēķinam paplašinātajā ES veidojot no 4,0 miljardiem eiro līdz 4,4 miljardiem eiro gadā. Tomēr aprēķinu par jaunajām dalībvalstīm var kritizēt izmantoto pieņēmumu dēļ.

Ņemot vērā jautājumus par pirmo aprēķinu uzticamību un salīdzināmību, 2003. gada jūnijā tika izsūtīta jauna anketa gan dalībvalstīm, gan kandidātvalstīm, lūdzot detalizētāku un

pamatotāku informāciju par prognozētajiem skaitļiem. Šīs informācijas analīze ļāva pārskatīt aprēķinu, veidojot 6,1 miljardu eiro ES-25 (8. pielikuma 3. tabula). Izmaksu aprēķins 6,1 miljarda eiro apmērā ir visticamākais aprēķins šā paziņojuma sastādīšanas brīdī. Tas var un tam jābūt turpmāk precizētam. Dalībvalstīm tiks lūgts pārskatīt to iesniegtos datus, pamatojoties uz kopīgi pieņemtām izmaksu aprēķina metodēm. Gaidāmais progress apsaimniekošanas plānu sagatavošanā turpmākajos gados veidos labu pamatu izmaksu aprēķinu precizēšanai.

2.2.3. Ieguvumi

Bioloģiskās daudzveidības aizsardzība ar Natura 2000 tīkla palīdzību var sniegt nozīmīgus ieguvumus ekonomikas un sociālajā jomā. *Ekonomiskie ieguvumi* varētu rasties no ekosistēmu pakalpojumiem (piemēram, ūdens attīrīšana un piegāde, aizsardzība pret augsnes eroziju), pārtikas un koksnes produktu nodrošināšana un darbības teritorijā vai/un saistītas ar teritoriju, piemēram, tūrisms¹¹, apmācība un izglītība, kā arī tiešā produktu pārdošana no Natura 2000 teritorijām. Tas var radīt nozīmīgus ieguvumus vietējo ienākumu un nodarbinātības ziņā, kā arī ieguvumus plašākā reģionālās attīstības nozīmē (4. pielikums). *Sociālie ieguvumi* var ietvert iespējas paaugstināt nodarbinātības līmeni un dažādošanu vietējiem iedzīvotājiem, nodrošinot lielāku ekonomisko stabilitāti un uzlabotus dzīves apstākļus; kultūras (kā arī dabas) mantojuma saglabāšanu; un iespējas vides izglītībai un atpūtai, veselībai un ērtībām.

Lai gan nav veikts visaptverošs šo ieguvumu novērtējums ES līmenī, nedaudz plašāks darbs attiecībā uz ieguvumiem dabas mantojuma saglabāšanas jomā ļauj spriest par to potenciālo nozīmību. Visu ieguvumu, problēmu un kompromisu vispusīgs novērtējums var parādīt, kā Natura 2000 teritorija var kļūt par ilgtspējīgas attīstības virzītājspēku vietējā tautsaimniecībā un sniegt ieguldījumu vietējo lauku kopienu uzturēšanā. Šo jautājumu aktīva apspriešana dialogā ar visām ieinteresētajām pusēm ir ceļš uz Natura 2000 veiksmīgu izveidi un tā integrāciju plašākā sociāli ekonomiskajā jomā Eiropas Savienības paplašināšanās kontekstā.

3. KOPIENAS LĪDZFINANSĒJUMA STRUKTŪRAS VEIDOŠANA

Natura 2000 līdzfinansējums ES līmenī ir attaisnojams vairākos gadījumos dažādu iemeslu dēļ. No vienas puses, ieguvumi no uzlabotas bioloģiskās daudzveidības ir plaši jūtami visā Savienībā, lai gan izmaksas sedz tās dalībvalstis, kurās ir visizteiktākā un bagātākā bioloģiskā daudzveidība un tāpēc arī visvairāk aizsargātu teritoriju, kā tas paredzēts Direktīvas par biotopiem "tā kā" punktos. No otras puses, vides apsvērumu integrācijai reģionālajā, lauksaimniecības un lauku attīstības politikā arī jāattaisno šīs politikas ieguldījums Natura 2000 finansēšanā pieejamo ES finanšu instrumentu kopīgas izmantošanas formā. Nedrīkst aizmirst, ka Natura 2000 sniedz nozīmīgu ieguldījumu ne tikai ES vides politikā, bet var arī radīt ieguvumus reģionālajai un lauksaimniecības/lauku attīstības politikai.

Ekspertu grupas ziņojumā apskatīti trīs iespējamie līdzfinansējuma modeļi:

---

¹¹ Eiropas Komisija (2003) "Dabas un kultūras mantojuma izmantošana, lai attīstītu ilgtspējīgu tūrisma maršrutos."

- esošo ES fondu izmantošana (konkrēti Lauku attīstības, Struktūrfondus un Kohēzijas fondus un LIFE-Nature),
- LIFE-Nature instrumenta palielināšana un uzlabošana, lai tas kalpotu par primāro piegādes mehānismu,
- jauna finansējuma instrumenta radīšana, kas vērsts uz Natura 2000.

Daudzas interešu grupas ir paudušas bažas, ka pašreiz pieejamie finanšu instrumenti nav pietiekami plaši mēroga un pārklājuma ziņā, lai adekvāti nodrošinātu pietiekamu līdzfinansējumu Natura 2000 tīklam. Līdzšinējā pieredze rāda, ka pastāv ierobežojumi esošo instrumentu izmantošanai. Nākamajā sadaļā īsumā apskatīti esošie līdzfinansēšanas mehānismi, bet turpinājumā novērtētas nākotnes izvēles iespējas.

3.1. Kopienas līdzfinansējums Natura 2000 tīklam – juridiskais pamats

Direktīvā par biotopiem (2. pielikums) skaidri izteikta nepieciešamība pēc Kopienas atbalsta Natura 2000 apsaimniekošanai izņēmuma gadījumos, izmantojot līdzfinansējumu ar Kopienas finanšu instrumentu palīdzību, ja ar Natura 2000 saistītā finansiālā nasta dalībvalstīm ir pārāk liela, jo īpaši tām, kurās ir augstāka Kopienas interesējošo sugu un biotopu koncentrācija. I pielikuma 1. tabulā parādīts, ka pastāv ievērojamas atšķirības starp dažādām dalībvalstīm attiecībā uz šādu teritoriju nozīmēšanu. Tās 8. pantā paredzēts Kopienas līdzfinansējums pēc dalībvalsts lūguma pasākumiem, kas nepieciešami, lai nodrošinātu biotopu un sugu labvēlīgas saglabāšanas statusu nozīmētajās teritorijās. Tomēr 8. pants neprecizē Kopienas finansējuma veidus, ko varētu izmantot līdzfinansēšanai.

Dalībvalstis izmantojušas dažādus esošos ES finansējuma avotus, lai nodrošinātu līdzfinansējumu noteiktām izmaksām, kas saistītas ar tādu teritoriju apsaimniekošanu, kas piedāvātas vai noteiktas par Natura 2000 teritorijām (5. pielikums). Līdzekļi, kas līdz pašreizējam laikam izmantoti šim mērķim, ietver Struktūrfondus (jo īpaši ERDF, EAGGF Virzības nodaļu noteiktos reģionos un INTERREG un LEADER iniciatīvas), Kohēzijas fondu, EAGGF Garantiju nodaļu (lauku attīstības pasākumu finansēšanai, tostarp pavadošo pasākumu finansēšanai) un LIFE (jo īpaši LIFE-Nature).

3.2. ES finansējuma instrumenti – pašreizējais līdzfinansējums

Šie līdzekļi ir devuši iespējas atbalstīt apsaimniekošanas un investīciju vajadzības Natura 2000 tīklā (6. pielikumā minētas Natura 2000 iespējas atbilstīgi lauku attīstības noteikumiem). Lai gan ES padarījusi līdzekļus pieejamus, atbildība par Natura 2000 īstenošanu jāuzņemas dalībvalstīm. Sekojoši, finansējuma programmu kontekstā dalībvalstis ir izlēmušas, kā labāk integrēt Natura 2000 savā valsts līmeņa stratēģiskajā plānošanā, strukturālajās vai lauku attīstības programmās un citās attīstības iniciatīvās, tostarp LEADER vai INTERREG, vai Kohēzijas fondā.

Dalībvalstis šīs iespējas izmantojušas dažādi divu iemeslu dēļ. Pirmkārt, ne visi finanšu instrumenti (kā Kohēzijas fonds) un resursi (1.mērķa reģioni) ir pieejami visām dalībvalstīm. Otrkārt, dalībvalstis drīkst visiem instrumentiem elastīgi piedāvāt programmas, kas atspoguļo to specifisko stratēģisko pieeju un attīstības prioritātes. Tāpēc Natura 2000 finansēšana bijusi izvēles iespēja, bet ne pienākums.

Līdz pat šim laikam galvenokārt tās dalībvalstis, kurās ir reģioni, kas gūst labumu saskaņā ar atbalstu 1.mērķim, savās programmās ir iekļāvušas pasākumus Natura 2000 tīkla

apsaimniekošanai. Finansējums šajos reģionos attaisnots ar relatīvi augsto Natura 2000 pārklājumu, reģiona ekonomisko situāciju un šo izdevumu paredzamo ieguldījumu reģionālajā attīstībā. Dažas valstis (piemēram, Grieķija un Portugāle) izvēlējušās programmatisku pieeju, kas tām ļāvusi nodrošināt tīklu, atbalstot projektus, kuru mērķis ir gan palīdzēt administrācijai, pārvaldībai un infrastruktūrai, gan arī nodrošināt informāciju. Citām valstīm bijušas problēmas piemērotu pasākumu izstrādāšanā un izvēlē iekļaušanai reģionālajās rīcības programmās (piemēram, Itālija). Tas rāda, ka nepieciešama rūpīgi izvēlēta stratēģiskā plānošana, ietverot programmu pieeju. Līdzīgi resursus lauku attīstībai līdz šim izmantojis tikai neliels skaits dalībvalstu. Dažas Vācijas zemes un Itālijas un Spānijas reģioni savos lauku attīstības plānos izmantojuši Regulas 1257/99 16. panta noteikumus. Citas valstis (piemēram, Spānija, Lielbritānija, Vācija, Grieķija un Austrija) ir izvēlējušās attīstīt lauksaimniecības vides pasākumus īpaši Natura 2000 teritoriju vajadzībām. Pastāv arī citi lauksaimniecības vides pasākumi, kas atbalsta videi draudzīgu praksi Natura 2000 teritorijās (kā organiskā lauksaimniecība, lauksaimniecība, kas veicina integrētas kaitēkļu apkarošanas metodes, utt.), tomēr dalībvalstis sniedz maz informācijas, kādā mērā lauksaimniecības teritorijas, uz ko attiecas lauksaimniecības vides shēmas, kas nav veidotas īpaši Natura 2000, tiek atzīmētas kā Natura 2000.

Tas, kas ir iespējams dažās dalībvalstīs, kur tam piešķirti pietiekami finanšu resursi, var būt grūtāk izdarāms citās dalībvalstīs. Turklāt visi galvenie fondi un iniciatīvas paredz ierobežojumus, tostarp uz tiesībām piešķirt līdzekļus noteiktiem reģioniem vai valstīm Kohēzijas fonda gadījumā un noteiktām apsaimniekošanas darbībām, shēmām un saņēmējiem ERDF un EAGGF gadījumā. Tomēr nesenās izmaiņas CAP atbilstoši 2003. gada reformai un nesenajiem Komisijas priekšlikumiem jaunajai ES kohēzijas politikai (7. pielikums) ir palielinājušas līdzfinansēšanas iespējas tīklam kopumā. Jāskatās, kā dalībvalstis integrēs pieejamās iespējas savās programmās un plānos nākamajam finanšu periodam.

4. SECINĀJUMI UN NĀKAMIE SOĻI

Eiropas bioloģiskās daudzveidības aizsardzība ir sasniegusi kritisko posmu. Eiropas Padome Gēteborgā vienojās par mērķi apturēt Eiropas bioloģiskās daudzveidības samazināšanos līdz 2010. gadam. Izveidota tiesiskā un politiskā struktūra un nozīmētas aizsargātās teritorijas, lai veidotu tīklu Natura 2000. Lai sasniegtu Gēteborgas mērķi, svarīga šo teritoriju efektīva pārvaldība.

Jāizdara noteikta izvēle starp Natura finansējuma integrāciju citās atbilstīgās Kopienas politikas jomās un atsevišķu fondu. Dalībvalstu un ieinteresēto pušu konsultāciju rezultāti¹² norāda uz izteikti atšķirīgu viedokli šajā jautājumā. Vairākums dalībvalstu deva priekšroku integrācijas variantam, bet ieinteresētās puses sliecās atbalstīt atsevišķu Natura 2000 fondu. Par spīti augstāk iezīmētajiem ierobežojumiem Komisija uzskata, ka integrācijas variants ir labāka pieeja šādu iemeslu dēļ:

- Tā nodrošinās, ka Natura 2000 teritoriju apsaimniekošana ir daļa no plašākas ES zemes apsaimniekošanas politikas. Tādējādi lauksaimniecība Natura 2000 teritoriju robežās būs

---

¹² Ziņojums par Natura 2000 finansēšanas apspriešanu ir pieejams tīklā http://europa.eu.int/comm/environment/nature/nature_conservation/natura_2000_network/financing_natura_2000/index_en.htm

daļa no CAP finanšu atbalsta un strukturālās intervences, kas ir daļa no lauku un reģionālās attīstības politikas. Šī papildinošā pieeja ļaus Natura 2000 teritoriju tīklam spēlēt tā lomu Eiropas bioloģiskās daudzveidības aizsardzībā labāk nekā tad, ja Natura teritorijas tiktu uztvertas kā izolētas vai atšķirīgas no plašāka politikas konteksta.

- Tā ļaus dalībvalstīm noteikt prioritātes un attīstīt politiku un pasākumus, kas atspoguļos to valstiskās un reģionālās īpatnības.
- Tā izvairīsies no dubultošanās un pārklāšanās ar dažādiem Kopienas finansējuma instrumentiem un administratīviem sarežģījumiem un īstenošanas izdevumiem, kas saistīti ar šādu dubultošanos.

Tāpēc Komisija kā gaidāmas tiesību aktu paketes sastāvdaļu saistībā ar nākotnes finansiālām perspektīvām izvirzīs priekšlikumu ļaut dalībvalstīm piesaistīt līdzfinansējumu konkrētiem pasākumiem Natura 2000 teritorijās no esošu instrumentu klāsta.

Komisija ir norādījusi tās apņemšanos attiecībā uz Natura 2000 savā nesenojā paziņojumā “Mūsu kopīgās nākotnes veidošana”¹³, kurā izklāstīta tās pieeja nākamajam finanšu periodam. Tā uzskata, ka nākotnes lauku attīstības politikai pēc 2006. gada, cita starpā, jātiek veidoti ap:

- Vides un lauku uzlabošana ar atbalsta palīdzību zemes apsaimniekošanai, ietverot lauku attīstības pasākumu līdzfinansējumu attiecībā uz Natura 2000 dabas aizsardzības teritorijām.

Tālāk viena no svarīgākajām aktivitātēm, kas ietverta vides prioritātēs laika periodam no 2007. līdz 2012. gadam, ir:

- Natura 2000 teritoriju tīkla attīstība un īstenošana, lai aizsargātu Eiropas bioloģisko daudzveidību, kā arī bioloģiskās daudzveidības rīcības plānu īstenošana.

Tas prasīs atbilstošus priekšlikumus gaidāmajā lauku attīstības regulas pārskatīšanā, balstoties uz esošajām iespējām atvieglot un līdzfinansēt lauku attīstības pasākumus, kas saistīti ar Natura 2000 īstenošanu, ietverot lauksaimniecības un mežu teritoriju apsaimniekošanu un šādu iespēju izmantošanas veicināšanu dalībvalstīs. Eiropas Kohēzijas politika, kas tiek īstenota ar kohēzijas un struktūrfondu palīdzību, jau ļauj atbalstīt investīcijas infrastruktūrā Natura 2000 teritorijās saskaņā ar valstu, reģionālām un pārrobežu programmām vides projektu un programmu ietvaros, ja tie veicina reģiona vispārējo ekonomisko attīstību. Priekšlikumā Struktūrfondu un Kohēzijas fonda pārskatīšanai Komisija aizstāvēs šo iespēju¹⁴ un sekojoši sniegs atbilstošas vadlīnijas par to, kā darbībā īstenot Gēteborgas apņemšanos. Papildus finansējumam, kas tiks piešķirts lauku attīstības un struktūrfondu ietvaros, zināmu atbalstu Natura 2000 tīklam paredzēs piedāvātais Finanšu instruments vides vajadzībām. Šis finansējums, pirmkārt, paredzēts atbalsta aktivitātēm,

---

¹³ Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam *Mūsu kopīgās nākotnes veidošana*, Paplašinātas Savienības politikas izaicinājumi un budžeta līdzekļi, 2007.-2013., KOM(2004) 101, galīgais.

¹⁴ Jaunu iespēju līdzfinansējumam var radīt komisijas priekšlikums jaunam finanšu instrumentam pārrobežu sadarbībai Kopienas ārējās robežās.

tostarp labākās prakses tīklu veidošanai, komunikācijai un sabiedrības apziņas celšanas aktivitātēm.

Tādējādi tiek paredzēts, ka Kopienas fondi un, pirmkārt, struktūrfondi un lauku attīstības fondi Natura 2000 tīkla īstenošanai padarīs pieejamu būtisku līdzfinansējumu. Tomēr nav iespējams noteikt mērķa apjomu šī finansējuma piešķiršanai, jo galīgie izdevumi būs atkarīgi no prioritātes, kādu Natura 2000 piešķirs atsevišķas dalībvalstu programmas. Kritēriji atbalsta saņemšanai tiks noteikti katrā no šīm regulām, un darbosies katra fonda vispārējie noteikumi.

Turpmākais darbs ietvers izmaksu aprēķinu precizēšanu un īstenošanas programmu izveidi valstu līmenī, kas būs nepieciešamas Kopienas līdzekļu efektīvai izmantošanai. Dalībvalstu pašreizējam darbam Natura 2000 apsaimniekošanas plānu izstrādē jāveicina uzlaboti izmaksu aprēķini.

Ir svarīgi nodrošināt, ka izvēle integrēt Natura 2000 finansējuma vajadzības citās politikas jomās, kā iezīmēts šajā paziņojumā, rezultātā sniedz pietiekamu kopējo finansējumu tīkla mērķu sasniegšanai. Tāpēc Komisija mudinās dalībvalstis pievērst pietiekamu uzmanību Natura 2000 vajadzībām, veidojot to programmas šo fondu izmantošanai. Komisija arī apsvērs detalizētāku vadlīniju publicēšanu par to, kā šie fondi izmantojami Natura 2000 atbalstam.

Kāda veida līdzfinansējumu Kopiena sniegs Natura 2000 nākotnē?

Nav iespējams sniegt precīzu iepriekšēju norādi par apjomiem, kas varētu tikt katru gadu iztērēti Natura 2000 teritoriju līdzfinansējumam, sākot ar 2007. gadu, jo katra dalībvalsts un reģions būs tiesīgs izlemt, kā ņemt vērā savu teritoriju vajadzības, izstrādājot valsts un reģionālās programmas dažādu fondu atbalsta saņemšanai. Netiek piedāvāts norobežot fiksētus apjomus no katra fonda, jo situācija katrā dalībvalstī būs atšķirīga.

Šī iemesla dēļ nav iespējams iepriekš norādīt, kādu daļu no šajā paziņojumā aprēķinātajām izmaksām Natura vajadzībām varētu līdzfinansēt no Kopienas budžeta. Tomēr sekojošais piemērs, kas balstīts uz 2000.–2006. gada perioda pieredzi, parāda, kā piedāvātā sistēma varētu darboties.

Līdzfinansējuma likme investīcijām/pasākumiem tajos īpašajos gadījumos, kas jāsedz ar ES finansējumu, tiks noteikta katrā regulā un atšķirsies (piemēram, šobrīd līdz pat maksimāli iespējamajiem 50% līdz 85%). Tomēr, vienkāršošanas nolūkā pieņemot, ka līdzfinansējums tiks sadalīts 50/50 starp Kopienas un dalībvalstīm, tas norāda, ka līdz pat puse no aprēķinātajām izmaksām varētu nākt no Kopienas. Lai gan precīzi pašreizējie izdevumi ir neskaidri, var aprēķināt, ka aptuveni 500 miljoni eiro tiek gadā iztērēti lauku attīstības pasākumiem, kas atbalsta Natura 2000 apsaimniekošanu. Ņemot vērā paplašināšanos un tīkla izveides pabeigšanu, sagaidāms, ka saskaņā ar dalībvalstu lauku attīstības plānos izdarīto izvēli šis skaitlis turpmākajos gados būtiski pieaugs. Līdzīgi skaitļi nav pieejami attiecībā uz Struktūrfondi, tāpēc nav iespējams šai posmā veikt līdzīgas vai ilustratīvas projekcijas. Tomēr vides projektu kopējā daļa Struktūrfondos ir diezgan nozīmīga, un dažās dalībvalstīs lielas summas jau ir iztērētas dabas aizsardzībai.